

CANELOBRE

TARDOR 2002 • REVISTA DE L'INSTITUT ALACANTÍ DE CULTURA "JUAN GIL-ALBERT" • NUM. 47 • 21 €

VIURE EN VALENCIÀ A ALACANT

JORDI COLOMINA I CASTANYER
BRAULI MONTOYA ABAD
ANTONI MAS I MIRALLES
GRÀCIA JIMÉNEZ TIRADO
JORDI VAYÀ I OLCINA
ANNA R. SERRANO I CATALINA
JOAQUIM E. VICTORIANO I LAVINYA
JOAN CARLES MARTÍ I CASANOVA
VICENT BROTONS RICO
TUDI TORRÓ FERRERO
ENRIC PELLÍN I CATALÀ
CARLES SEGURA I LLOPES
JOSEP FORCADELL SAPORT
JOSEP MARTINES PERES
JOAN IVARS I CERVERA
VICENT BELTRAN I CALVO
ANNA ESTEVE GUILLÉN
JULI MARTÍNEZ-AMORÓS
XIMO ESPINÓS FELIPE
JOSEP M. BALDAQUÍ ESCANDELL
VICENT BROTONS RICO
JOAN BORJA I SANZ
GABRIEL SANSANO I BELSO
TOMÀS MESTRE I DAMIÀ
JOSEP LLUÍS MARTOS SÁNCHEZ
EZEQUIEL MOLTÓ I SEGUÍ
MIKEL L. FORCADA ZUBIZARRETA
JOSEP M. MARTÍNEZ POLO
TRINI MORA ILLÁN

INSTITUT ALACANTÍ DE CULTURA **JUAN GIL-ALBERT**
DIPUTACIÓ PROVINCIAL D'ALACANT

"CANELOBRE" ÉS UNA PUBLICACIÓ DE
L'INSTITUT ALACANTÍ DE CULTURA "JUAN GIL-ALBERT",
ORGANISME AUTÒNOM DE LA
DIPUTACIÓ PROVINCIAL D'ALACANT

Número 47
Tardor 2002
21 €

Depòsit Legal: A. 227-1984
I.S.S.N. 0213-0467

CANELOBRE

DIRECTOR:
JORGE A. SOLER DÍAZ

SECRETÀRIA:
CARMEN MARIMÓN LLORCA

CONSELL ASSESSOR:
CAYETANO MAS GALVAÑ
ROSA Mª CASTELLS GONZÁLEZ
ROSA MONZÓ SEVA
JORDI COLOMINA I CASTANYER
JOSÉ PAYÁ BERNABÉ
JOSÉ MANUEL PONS AGUILAR
ÁNGEL LUIS PRIETO DE PAULA

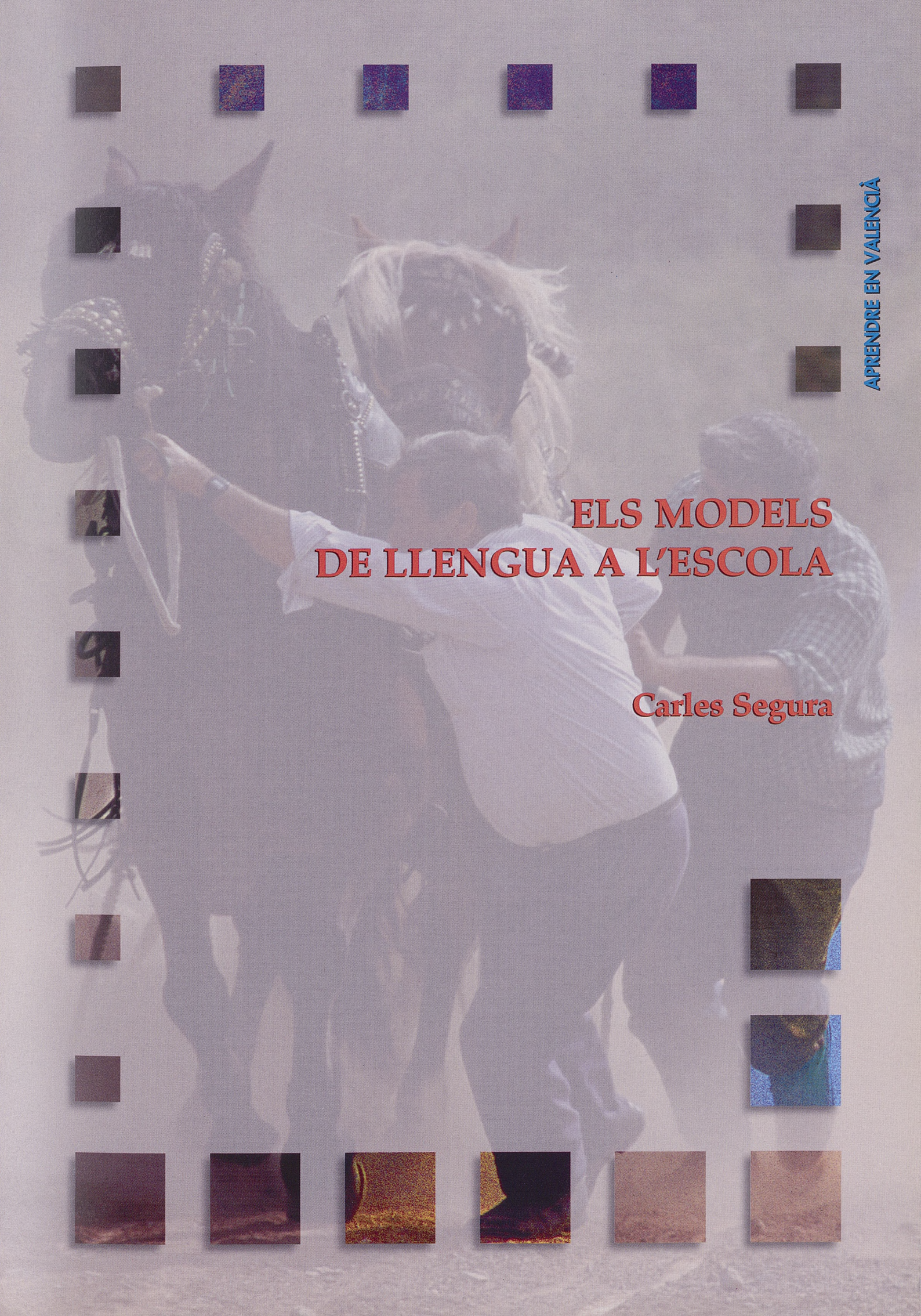
DISSENY:
LLORENÇ PIZÀ
JOSÉ PIQUERAS

El present número de Canelobre, titulat
VIURE EN VALENCIÀ A ALACANT
ha sigut coordinat per
Jordi Colomina i Castanyer

APRENDRE EN VALENCIÀ

ELS MODELS DE LLENGUA A L'ESCOLA

Carles Segura

ELS MODELS DE LLENGUA A L'ESCOLA

Carles Segura

I

La llengua és diversitat. Certament un llenguatge, una aïna de comunicació entre individus, caldria que fos homogeni perquè acomplís de manera més reeixida la seva funció. Com més exacta i unívoca siga la relació entre els sons i el que aquests volen dir, l'èxit en la comunicació serà més manifest. De fet, el llenguatge dels ordinadors, posem per cas, necessita una relació inequívoca entre les formes i els continguts perquè no hi haja cap mena de doble interpretació que produeixa ambigüitats i que desbarate o impossibilita la confecció d'un programa informàtic.

Ara bé, si les necessitats comunicatives són molt elevades, com ara les humanes, caldrà que el llenguatge que fem servir ens pugua oferir un nombre de combinacions gran que abastisca aquestes necessitats. Les designacions d'objectes i entitats tangibles o imaginades augmenten: augmenten, doncs, els significats i també els significants, les paraules, les oracions... El llenguatge s'enriqueix. D'altra banda, els grups humans són nombrosos, les relacions entre ells poden ser més o menys sovintejades, els gusts i les capacitats de les persones divergeixen. El llenguatge es diversifica.

En definitiva, la variabilitat en les llengües és un fenomen connatural. La multiplicitat d'objectes i conceptes, les situacions diverses que es poden donar en la comunicació, els participants, les relacions entre comunitats, l'aïllament, i molts altres factors inevitables en la vida humana es traslladen al sistema de la llengua en forma de diversitat: diversitat de llengües i també diversitat en la llengua mateixa.

No es tracta pas d'una tendència perversa. Tot al contrari, pot donar lloc a una comunicació més rica i completa, proporcionar més joc al parlant per a expressar més exactament allò que vol dir. En canvi, està bé que els humans posseïsquen uns mitjans determinats per a controlar-la, perquè, en algun sentit, es pot desbocar i dificultar així la comunicació; o bé pot ser utilitzada o configurada per interessos o tendències alienes i, sovint, interessades, que vagen en perjudici de la llibertat dels

usuaris. En aquests casos, els mecanismes de control són necessaris.

En un món tan ben relacionat com el nostre, on la televisió o Internet tenen un paper cada vegada més rellevant, és veritat que necessitem tenir una llengua que permeta moltes possibilitats de comunicació però amb unitats bàsiques úniques que faciliten aquesta tasca. Per exemple, fem un repàs de les formes geogràfiques que té el català per a dir «ametlla»: *ametla, metla, mela, ametlla, aumetlla, amenla, armela, almela, amerla, amelda*, i moltes més. Tanta diversitat pot crear problemes de comprensió. La solució, que és fonamentalment pragmàtica, és triar-ne una o dues segons criteris que els lingüistes i només els lingüistes -no els polítics, que claven cullerada on sovint no els pertoca- han d'explicitar i així fer abandonar les que n'han quedat fora. I açò, no perquè les que hem deixat de costat siguen pitjors, incorrectes, lletges o dolentes: simplement per motius d'operativitat. D'altra banda, determinades situacions socials, bastant injustes per cert, fan que l'enriquiment siga en detriment de formes pròpies. Si algun catalanoparlant diu *almen-dra*, que és forma castellana, caldrà advertir-li que ha inserit una forma estrangera i innecessària en el seu sistema lingüístic. Tampoc no és que siga una incorrecció *per se*, però, en aquest cas, és totalment rebutjable.

II

L'escola es configura com l'àmbit que té més responsabilitat en el control conscient de la variació que acabem d'esmentar. Seguint la tria de formes organitzada pels tècnics, els docents han d'anar bandejant aquesta diversitat problemàtica. Tot i això, molt sovint, els mètodes no han estat ni són els més adequats per a fer-ho, sobretot per la severitat en què s'ha dut a terme l'eliminació de les formes menys convenients.

La situació social del català ha fet augmentar, d'altra banda, les formes no pròpies de manera desmesurada, la qual cosa ha estat prop de fer perillar, fins i tot, la integritat de la llengua. Aquesta injustícia social i històrica reflectida en la llengua també

Cercavila de Carnestoltes. Xiquets de les escoles de la Vila Joiosa ,1990

ha de ser controlada, de nou, sota la direcció dels tècnics, faena que ha de ser duta a terme en els àmbits socials d'ús de la llengua (l'escola, els mitjans de comunicació, etc). És el que s'anomena *normalització lingüística*.

En la nostra llengua, aquest control saludable que tota llengua normal cal que posseea no ha existit des de fa segles. Per motius aliens a la llengua, els poders polítics ja s'han encarregat d'aniquilar aquests controls, sabedors que així aconseguirien eliminar, tard o prompte, la llengua, que camparia desbandada segons les dues tendències diversificadores que hem esmentat en els paràgrafs anteriors.

Però ja fa una quinzena d'anys que alguns poders polítics han reconegut la injustícia històrica en què s'havia immers la nostra llengua, que anava diversificant-se, desprestigiant-se i desapareixent lentament. Es tractava d'encetar un procés de normalització lingüística, que redreçés tot allò que s'havia desgavellat. Calia crear mecanismes de control de la diversitat, tant la pròpia com l'estrangera, i vehicular-los mitjançant l'escola o els mitjans de comunicació.

Aquesta normalització no es troba pas exempta de problemes de molts tipus. A banda de controlar la

diversitat i salvaguardar, sempre que siga possible i adequat, la genuïtat del sistema lingüístic, s'ha de redreçar també, per exemple, l'actitud dels parlants envers la seva llengua. Molt sovint s'ha adquirit una concepció negativa de la llengua pròpia; s'hi han associat nocions de lletjor, ineficàcia, inseguretat, rebuig... que també cal esmenar.

III

La qüestió és que ens va interessar descobrir com reacciona la llengua, els seus sons, les seues estructures, el seu lèxic, en una situació d'incipient normalització lingüística com la que tenim. Com a objectius d'un treball que duem en aquests moments a terme, i del qual ara presentem alguns retalls, ens vam proposar, doncs, fer un sondeig per a esbrinar quin nivell d'acceptació i quin grau de permeabilitat té en la població, sobretot en la infantil, la variant normativitzada del valencià. L'assignatura de valencià ja fa més d'una quinzena d'anys que és present a l'escola; també tenim un ensenyament més o menys vehiculat en valencià bastant dilatat en el temps i uns mitjans de comunicació, fonamentalment audiovisuals, amb tota o part de la seva programació en valencià que funcionen i tenen força difusió d'uns anys ençà. Començava a ser moment de comprovar si efectivament aquests

esdeveniments socials vinculats a la divulgació de la normativa havien tingut algun efecte en la llengua.

La normativa, les regles gramaticals prescriptives, es configura com la representació de l'homogeneïtat. La normativa elimina gran part de les formes que diversifiquen la llengua. És cert que de vegades se'n deixen de costat algunes que haurien pogut ser ben vàlides, però també s'ha de reconèixer que s'ha de tallar per algun costat. Així doncs, un indicatiu del redreçament cal buscar-lo en el grau d'amerament d'aquestes formes en el parlar dels infants. La diversitat, diguem-ne que negativa, a què s'havia arribat en alguns aspectes en el valencià col·loquial, hauria d'anar reduint-se si la normalització anés fent via. D'altra banda, les formes col·loquials que s'havien mantingut en el parlar habitual i que la normativa ha acceptat, caldria que s'haguessen reforçat; els castellanismes innecessaris s'haurien d'haver reduït.

Vegem si, efectivament, amb un ensenyament que té com a objectiu institucional que l'alumnat acabe els seus estudis amb un domini exacte i igualitari de les dues llengües oficials del País Valencià, va per bon camí pel que fa al valencià. Vegem què falla en el control de la diversitat, si és que hi falla alguna cosa. Fins i tot, analitzant una mica aquests aspectes en podríem deduir quin paper té o pot tenir-hi l'escola, els mitjans de comunicació o la resta de la comunitat. I també matisar els criteris dels tècnics en la tria de formes vàlides o afinar en el tractament de la diversitat que els alumnes aporten a l'aula des del seu registre col·loquial. En aquest darrer cas, potser el marcatge estricte de formes no normatives com a inacceptables, no siga del tot el mètode més adequat per tractar la diversitat, i no solament en llengües minoritzades com la nostra; també en les altres, que posseeixen igualment diversitat.

IV

Però anem per faena. Quin és el parlar dels xiquets i les xiquetes valencians? Cap a on apunta? Hi ha algun índex que mostre una restricció d'aquelles tendències que adés anomenàvem «sanes» per a una normalització de la llengua? És potser el model castellà massa feixuc perquè qualsevol modificació hi estiga condicionada? Es conserva el parlar de les generacions ancianes de manera més o menys continuadora? O potser es diversifica indiscriminadament cap a formes locals i particulars? Serioses preguntes, certament.

1. Els estudis sociològics solen produir una collita molt més profitosa si es poden comparar amb d'al-

tres de semblants que aporten un punt de referència d'on partir. Interessaria que tinguéssim resposta a totes aquestes preguntes en diverses etapes de la nostra història: en aquelles on el valencià fruïa d'un prestigi envejable; en moments on la desídia i la indolència era la tònica dominant entre els valencianoparlants; o en aquells on la castellanització començava a tenir una certa rellevància. Però d'estudis d'aquest calibre i elaborats des de la perspectiva sociolingüística, lògicament, no n'hi ha. Ens hem de cenyir, doncs, a les informacions parcials i, sovint, un xic esbiaixades de certs observadors històrics no sempre convenientment objectius. O bé a les intuïcions, la memòria col·lectiva o la comparativa entre textos de diferents èpoques.

Ara no és moment d'aprofundir en el tema, però estaria bé dir que, segons aquestes fonts d'informació, hom ha pres consciència que la llengua variava poc en temps passats. Fins i tot s'ha arribat a dir que els canvis lingüístics entre generacions eren mínims i, evidentment, imperceptibles per als parlants mateixos. Si partim, doncs, d'aquesta afirmació -i avancem ja esdeveniments-, actualment el canvi generacional, almenys en valencià, és vertiginós.

Però abans de traure'n conclusions precipitades, vegem efectivament alguns dels canvis que podem ara constatar respecte del parlar de les altres generacions.

Si seleccionem un grapat de fenòmens lingüístics: posem per cas certs sons, algunes notes morfològiques i una petita tria de paraules, ens en podríem fer una idea bastant aproximada. Certament cal dir que la selecció no és aleatòria, així com tampoc no pot ser exhaustiva. Havent observat detingudament els trets lingüístics de molts individus, ens decantarem per formes que efectivament poden donar joc a comparatives per la seva variabilitat. Si estudiéssim la paraula *negre*, ens adonaríem que no hi ha canvi lèxic intergeneracional: obtindríem així un resultat esbiaixat perquè la conclusió prové d'un plantejament extramadament parcial, ja que tots diuen només *negre*. Si triéssim, per contra, *mantornar* 'fer la segona llaurada a la terra, abans de sembrar', en deduiríem que la llengua no solament canvia sinó que s'empobreix. De nou, la deducció seria esbiaixada: sens dubte, es tracta d'un mot molt poc conegut en el món actual i, menys encara present en la competència lingüística dels més joves; no cal oblidar, però, que pertany a un àmbit ja gairebé aliè a la majoria d'infants i, per tant, no és operatiu per a establir la comparació.

La tria, doncs, ha estat més neutra, en unitats on no seria esperable una diversitat especialment nota-

Grup d'alumnes en l'IES "La Malladeta", la Vila Joiosa

ble, però on efectivament se n'ha observat alguna. La qüestió és descobrir-ne l'abast i els factors que la condicionen.

V

Quantifiquem una miqueta. Amb aquestes dades a la mà i preguntades tres generacions d'edat, descobrim que entre els avis i els pares hi ha un coeficient de canvi del 0.2. Això no voldria dir gaire si observem que entre els pares i els fills n'hi ha un 0.9. Encara són més significatives les dades si comparem avis i fills: la quota acumula 1.1 punts. Com veiem, el canvi lingüístic entre les dues generacions d'adults és destacable, potser el que s'esperaria que hi hagués entre dues generacions d'edat de qualsevol comunitat lingüística del món. Seguint el mateix criteri, caldria que els fills mantinguessen un grau de canvi semblant: per contra, en el nostre cas, no solament en dupliquen la quantitat sinó que es multiplica per quatre i mig. En altres mots: suposem que entre avis i pares hi haguessen sis mots i dos sons que no coincidissen; aplicant la quota de canvi que hem detectat, entre pares i fills ara trobaríem vint-i-set mots divergents i nou sons pronunciats de mane-

ra diversa! Així doncs, el canvi no solament no es manté més o menys constant, cap a on potser caldria esperar evolucionés, sinó que, ni més ni menys, el coeficient gairebé es multiplica per cinc.

VI

Encara podríem dir alguna cosa més. No tots els infants tenen el mateix contacte amb el valencià a l'escola. N'hi ha que només tenen l'assignatura de valencià, de manera que la cosa es redueix a tres hores setmanals on la llengua esdevé una matèria més. D'altres, en canvi, tenen gairebé tot l'ensenyament vehiculat en valencià: fan les ciències en valencià, la música en valencià, la geografia en valencià... de manera que la llengua, que també s'ensenyava com a tal, esdevé un mitjà de vehiculació d'informacions, una aïna de comunicació, que és el que toca. Això és el que anomenem *Línia* en valencià. Considerant açò que acabem de dir i també tenint en compte que hi ha xiquets i xiquetes que són valencianoparlants i d'altres que són castellanoparlants, mirem-nos com queden els números en relació al canvi lingüístic. Els resultats, tot i que podrien ser esperables, no ens deixen pas indiferents.

Els infants que parlen habitualment valencià però que només el tenen com a assignatura se separen 0.6 punts respecte dels avis i 0.4 respecte dels seus pares. El canvi és bastant discret: només es duplica la variabilitat respecte als seus progenitors. És a dir, el grau de canvi lingüístic intergeneracional és bastant proper al que tenen els seus pares respecte als avis. Així doncs, aquests infants que se suposa que tenen una actitud més aïna neutra o negativa cap a la llengua, ja que no han triat voluntàriament una *Línia* en valencià, són els que més pròxims es troben al grau de canvi lingüístic de les generacions anteriors.

Els que són valencianoparlants i van a una *Línia* en valencià, els quals tenen una actitud que se suposa més positiva envers la llengua i amb un contacte més alt amb el model normatiu que es dóna a l'escola, arriben a un coeficient de 1.3, la qual cosa significa que el canvi amb relació a les seves generacions predecessores és enorme, s'aproxima a multiplicar-se per set.

Els infants castellanoparlants amb interès i contacte continuat amb la llengua normativa, que han adoptat el valencià com a pròpia del seu ensenyament i volen expressar-s'hi amb normalitat, se'n separen bona cosa més dels ancians locals. Lògicament el canvi és radical respecte dels seus avis: aquests parlen castellà, els nets parlen valencià. Però els seus hàbits lingüístics s'allunyen del parlar dels ancians valencians en un índex que es multiplica per vuit.

VII

I això per què? Per què es produeix un canvi lingüístic tan espectacular en uns grups i tan –relativament– reduït en l'altre? I, en qualsevol cas, cap a on apunten aquests canvis? Quins sons o quines paraules són substituïts? Quins criteris, segurament inconscients, segueixen els infants per a variar la llengua? La llengua millora? És a dir, s'unifica eliminant, com dèiem al principi d'aquest escrit, tot allò que és superflu o innecessari? O és que la llunyania respecte al parlar dels ancians es troba en un canvi sense límits? És potser el castellà un model que hi tinga alguna cosa a veure? De nou, suggerents preguntes, no cal dir-ho.

El que primer s'ha de constatar és que, efectivament, s'ha produït un canvi social en un sector de la població que té una incidència ben marcada en la llengua. Aquests coeficients de canvi tan elevats mostren que la tendència tradicional, caracteritzada per una estabilitat relativa, s'està modificant. Vegem ara la direcció d'aquesta modificació.

Hem dit que la generació dels pares presenta, com sempre ha estat així, un canvi respecte a la dels seus progenitors, els avis; un canvi que, recordem-ho, era relativament feble. Ara bé, quina mena de canvi s'hi dóna? Les formes lingüístiques que fan servir els ancians, moltes de les quals són ben antigues i recomanables per a totes les generacions i en tots els àmbits, descendeixen en nombre. En canvi, augmenta el nombre d'aquelles unitats que haurien de quedar fora de la normativa per supèrflues i repetitives. Per últim, allò que té alguna mena paral·lelisme o ressemblança amb el castellà, ja siga acceptable o no, augmenta perceptiblement.

Fixem-nos que les tendències són les més perniciosos per a la salut d'una llengua moderna: la diversificació que, en principi, no fa que la llengua còrriga un perill imminent, però que és ben perjudicial en una societat com l'actual on les relacions i comunicacions entre tots els membres de la comunitat són molt sovintejades i on els mitjans de comunicació, la televisió, Internet, etc. n'exigeixen fortament una unificació; d'altra banda, hi ha la presència d'una llengua aliena que modela i accelera la disposició al canvi, la qual sí que representa un perill per a la supervivència de la nostra, fonamentalment perquè la fa innecessària o perquè la va diluint.

Els infants que no van a una *Línia* en valencià, redrecen de manera minsa, segurament massa, la diversificació no normativa encetada pels seus pares; fins i tot, són capaços d'adoptar i utilitzar alguna innovació normativa d'aquelles que "mai no s'havien utilitzat"; per contra, la castellanització avança imparable i continuada. D'aquesta última tendència, l'única nota positiva és que l'eliminació de formes tradicionals per d'altres preses del model castellà sovint vénen a coincidir amb formes més o menys acceptables, si considerem el sistema lingüístic català de manera global. És a dir, la pronúncia *baca* en comptes de *vaca* té bastant d'èxit entre els infants de moltes localitats valencianes meridionals. De manera concreta, es tracta d'una simple còpia del model fonètic castellà, el qual no posseeix aquest so. La sort és que la pronúncia *baca* és general en el valencià central i en gairebé tot el català al nord de Castelló de la Plana, cosa no necessàriament ocasionada per influx castellà. Més encara, allà on encara té una certa vigència –algunes comarques pròximes a Tarragona– ja és només cosa de vells.

El grup d'infants de la *Línia*, els quals formen un escàs 10% de la població escolar valenciana, canvien bastant les seves tendències al canvi. Reprenen algunes formes que diuen o deien els seus avis

i que són ben acceptables; redueixen notablement la diversitat causada per formes diverses respecte als avis i no coincidents amb la normativa; són conscients dels castellanismes més flagrants i miren de redreçar-los; malgrat aquests fets, segueixen el mateix camí dels seus companys: adopten molts castellanismes, que els fan allunyar-se del parlar de les generacions més ancianes en allò que és ben acceptable i que caldria que es reviscolés.

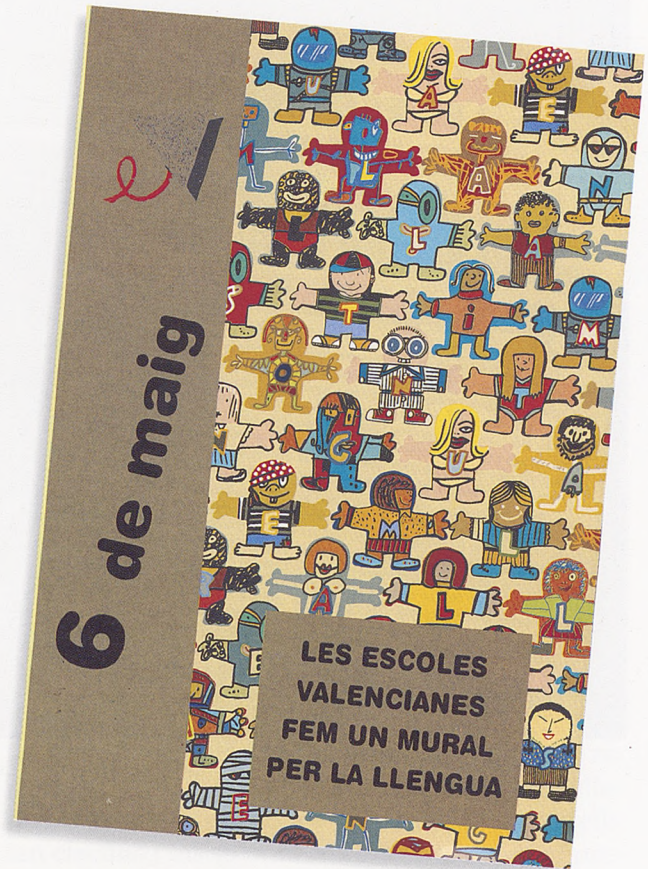
VIII

Què passa ací? Quan una llengua està normalitzada, hi ha dues menes de corrents d'opinió respecte a la diversitat que inevitablement presenta. Uns, els més conservadors i ortodoxos, deploren el canvi. Es queixen de la desídia dels jòvens que, diuen, "no saben parlar"; parlen a tota hora de la incorrecció que cometem contínuament i que trenca l'harmonia, la grandesa i la unitat de la seva llengua. Voldrien una llengua invariable i confonen les regles de la normativa amb les regles que regeixen la llengua i que li serveixen per a adaptar-se a les necessitats expressives i comunicatives. El seu ideal seria el respecte absolut a les gramàtiques, de manera que s'aconseguiria així l'èxit comunicatiu complet i la invariabilitat suposadament desitjable en la nostra aïna comunicativa.

Més minoritari, l'altre eix d'opinió és el contrari, els rebels que odien i rebutgen qualsevol tipus de control. Òbviament, i no cal justificar-ho ara, és convenient un control explícit de la diversitat, però cal anar molt alerta amb la condemna indiscriminada d'aquesta realitat que afecta la llengua. Notem que es tracta d'un mecanisme d'adaptació i d'augment de l'expressivitat, i no solament d'un signe d'ignorància de les regles gramaticals que representen el control lingüístic. Tot i que certament, quan hom fa cas omís d'aquest control, ja siga voluntàriament o no, com és natural es fomenta més decididament la variació i el canvi.

Aquestes posicions, de les quals nosaltres pensem que és la tercera via la més raonable, l'única raonable millor dit, no té paral·lelisme exacte en una llengua com la nostra, encara completament anormal quant als seus usos.

Per una banda, hi ha qui seguint el que ocorre en una llengua normal, retrau a la joventut la seva forma de parlar degradada i incorrecta. Intuïtivament, creiem que no en són gaires. D'altres, i ací es troba la novetat i la peculiaritat d'una societat impregnada d'autoodi, rebutgen la forma tradicional de parlar per camperola, basta, lletja... o, simplement, estranya o inadequada en un parlant jove.

El problema sorgeix en aquesta cruïlla: el parlar tradicional és el més proper al model de control que presenta la normativa actual. El model més modern és el que s'emmiralla en el castellà. La barreja d'aquestes dues tendències dona com a resultat que el model tradicional, el qual en gran part podria esdevenir model de redreçament, no és del tot vàlid, malgrat els esforços del professorat o dels lingüïstes. Finalment, es pot acceptar que el model castellà no pot esdevenir la font de regles gramaticals perquè, lògicament, és una llengua aliena. En canvi, tindrà un èxit garantit allò que, dins la normativa del català, hi coincidezca parcialment o completament: esdevé un referent bàsic i inevitable. Més encara, el seu pes demogràfic és tan abassegador que també fa que es potencien els castellanismes més innecessaris.

IX

Tot açò, com es tradueix en trets lingüístics concrets? Vegem-ho ràpidament i amb un grapat d'exemples.

Conferència en l'IES "La Malladeta", la Vila Joiosa.

Seran formes reeixides *baca* en comptes de *vaca* o *caia* per *calla*. Per què? Doncs no cal només que buscar en castellà: hi són majoritàries aquelles pronúncies. *Agrada* o *redona* guanyaran terreny en detriment dels col·loquials *agrâ* o *reona*: lògicament aquelles són les úniques formes normatives en valencià, l'ortografia només accepta les formes amb *d* i, per últim, el castellà general té formes semblants que mantenen igualment la consonant. *Embut* anirà per davant de *ambut*, *cosa* eixirà guanyant enfront de *còsò* o *còsè*, *cantar* s'estendrà en perjudici de *cantâ*: malgrat ser les primeres perfectament utilitzables, les segones són modelades per l'ortografia del català i dirigides pel sistema castellà. Més i pitjor encara, hom té tendència a dir *hóme*, *mèl*, *óu*, *dos amics* en comptes dels tradicionals i únics en tota la història del català *hòme*, *mèl*, *òu*, *doz amics*: ara ja sí, el model castellà n'és el responsable únic. Des del punt de vista lèxic, si la forma tradicional és *palometta*, s'optarà més fàcilment per *maripossa*, estesa a causa del castellà, o bé per *papallona*, forma allunyada del malparat sistema tradicional propi.

I siga dit de passada, no estaria gens malament que, per ajudar a corregir i tractar adequadament aquesta fenomenologia, el professorat conegués

alguns dels trets propis de les comarques on imparteixen la docència. Aquest coneixement els permetria reforçar els trets lingüístics vàlids per a un estàndard que, alhora, són propis de l'infant i no incidir tant a introduir-ne d'altres també vàlids però aliens al sistema col·loquial dels infants. La qual cosa, al cap i a la fi, podria proporcionar un estalvi d'energia en l'aprenentatge de certs trets de la llengua que no s'hauria pas de rebutjar, malgrat el petit esforç inicial que comportaria per al professorat aquesta activitat.

X

Com veiem, el camp del sons de la llengua es presenta com el més permeable a l'influx forani o al de l'ortografia. És aquell que varia més respecte al parlar dels ancians i el que menys hauria de variar si ens cenyim al punt de vista de la genuïtat i de les necessitats expressives. Pitjor encara, el model de canvi és molt constantment el castellà: en el moment en què les formes castellanques coincideixen amb alguna de les normatives en valencià, els infants faran servir formes normatives coincidents amb el castellà; quan no hi coincideixen, faran servir barbarismes.

1. Les paraules són les entitats que depenen més de la realitat. I si aquesta varia, com certament ha variat en no gaires anys, hi ha la necessitat imperiosa d'adequar-les a les coses noves. Gran part del bagatge cultural i lèxic dels ancians ha de desaparèixer perquè també ho fan molts costums ancestrals. Ara bé, d'aquest món es podrien rescatar moltes unitats que serien perfectament vàlides en l'actualitat. Alguna té èxit, la majoria no. La majoria torna a seguir el model castellà encara que el resultat no siga globalment un castellanisme, i si es deia *floricol*, doncs ara es dirà *coliflor*, i si es deia *surar* o *botijós* ara només hi ha *flotar* o *tartamut*. A banda, sortosament, es recuperen i adquireixen formes com ara *maduixa*, *tauró*, *platja*, *illa*, *soroll*, *ànec*, *banya*... sobretot per part dels infants que pertanyen a una *Línia* en valencià.

XI

Quina és, doncs, la llengua dels infants valencians, almenys la dels valencians de les nostres comarques meridionals? En primer lloc, cal dir que constatem un canvi espectacular respecte al parlar tradicional, representat pels trets dels ancians. Aquesta modificació tan accelerada es veu acompanyada per un canvi social també extraordinari. I no sembla que es tracte d'una fenomenologia endèmica de la nostra llengua. També l'àmbit castellà i gran part de la resta del món ha experimentat una transformació tècnica que té transcendència en tots camps, i no solament en la llengua. Però aquesta revolució social, molt centrada en el món de la tècnica i les comunicacions, només és responsable d'una part d'aquesta diversificació lingüística des del model tradicional.

El castellà, llengua totalment normalitzada en el seu àmbit, ha constatat aquesta transformació, però no sembla, almenys intuïtivament, que la metamorfosi lingüística siga tan summament marcada

com sembla que és en el sector poblacional infantil que parla valencià.

Són dos els grans motors que l'expliquen:

a) Per una banda, el nostre àmbit per fi ha encetat un procés encara incipient de normalització lingüística que encara és incipient. Hi ha escolarització en valencià, mitjans de comunicació en valencià, protecció i foment oficial de l'ús del valencià... Que és insuficient, ho trobe inqüestionable, però que té una trasposició en l'estructura de la llengua també. I, curiosament, gairebé amb exclusivitat en el sector més pròxim al que caldria que fos una situació normal: els xiquets i xiquetes que donen les classes en valencià. Es tracta d'un bon senyal, millorable en molts sentits, però positiu al cap i a la fi, ja que significa la restricció encertada de la diversitat i la proximitat de l'assoliment d'una variant estàndard com cal.

b) D'altra banda, el pes del castellà ha esdevingut en els nostres temps excessivament present. Fixeu-vos que ens trobem per primera vegada en la història en un moment en què cap valencianoparlant és monolingüe: tots saben, amb més o menys seguretat, parlar castellà. Més encara, tampoc mai no havíem tingut tanta immigració d'origen castellanoparlant o uns mitjans de comunicació en castellà tan efectius i insistentment i quantitativament presents dins el saló o el dormitori de tothom. És la nota més negativa d'aquest balanç.

Una i altra conjuntament determinen ara per ara la llengua dels nostres infants. La revolució formal que està patint el valencià de les nostres terres és ben palesa. Caldrà reflexionar més sobre com es dóna, sobre les causes, les conseqüències i els antidòts d'allò que siga inadequat. Ens queda molt per fer i una primera bona manera de dur a cap la nostra faena és saber el que està ocorrent.

